

به نام خدا

اهمیت قصه گویی و قصه درمانی

مولفان :

سمیره حیدری نصروانی

منیژه حیدری نصروانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: حیدری نصروانی، سمیره، ۱۳۶۹
عنوان و نام پدیدآور: اهمیت قصه گویی و قصه درمانی / مولفان سمیره حیدری نصروانی، منیژه حیدری نصروانی.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۴۹-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: قصه گویی - قصه درمانی
شناسه افزوده: حیدری نصروانی، منیژه، ۱۳۵۶
رده بندی کنگره: PN۲۱۴۵
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۰۶
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۶۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: اهمیت قصه گویی و قصه درمانی
مولفان: سمیره حیدری نصروانی - منیژه حیدری نصروانی
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۰۴۹-۳
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار
۱۱	فصل اول: کلیات قصه گویی
۱۱	قصه گویی
۱۲	تعریف قصه گویی
۱۳	تاریخچه قصه گویی
۱۴	نظریه های قصه گویی
۱۴	ویژگی های شناختی، روانی، اجتماعی کودکان ۴ تا ۶ سال
۱۵	مهدکودک ها و نقش آنها در قصه گویی
۱۵	اهمیت رفتن کودکان به مهد کودک
۱۶	اهداف قصه گویی
۲۰	معیارهای قصه خوب
۲۱	نقش قصه گویی در آموزش
۲۱	فواید قصه گویی
۲۴	نکاتی در مورد قصه گویی برای کودکان
۲۵	تاریخچه قصه گویی در ایران
۲۵	انواع قصه گویی در ایران
۲۶	اهداف قصه گویی
۲۷	اهداف قصه گویی برای کودکان
۲۸	ابزار قصه گو
۲۹	روش های قصه گویی
۳۱	شرایط قصه گو
۳۱	هدف و ارزشهای قصه
۳۲	اصول قصه گویی
۳۳	مهم ترین تأثیرات قصه در رشد کودک
۳۶	نکات مهم قصه گویی برای کودکان
۴۳	فصل دوم: اهداف آموزشی قصه گویی
۴۳	اهداف آموزشی در قصه گویی
۴۴	اهمیت قصه گویی در محیط آموزشی
۴۷	مزیت های والدین قصه گو

۴۷	.....	نقش آموزشی قصه در برنامه درسی ابتدایی
۴۹	.....	نقش قصه‌گویی در انتقال مفاهیم تربیتی
۴۹	.....	فواید تربیتی قصه‌گویی
۵۱	.....	استفاده از قصه‌گویی در تقویت باورهای دینی
۵۲	.....	ارزشهای اخلاقی قصه‌گویی
۵۳	.....	ارزشهای تاریخی و فرهنگی و ملی قصه‌گویی
۵۴	.....	تاثیرات قصه‌گویی در کلاس درس
۵۴	.....	معیار های انتخاب قصه ی خوب
۵۵	.....	تاثیر داستان بر یادگیری کودکان
۵۸	.....	اهمیت قصه‌گویی در جامعه معاصر
۵۸	.....	نحوه داستان‌گویی برای کودکان
۵۹	.....	چه قصه‌هایی برای کودکان جذاب‌ترند؟
۵۹	.....	کاربرد داستان‌ها در کلاس‌های درس
۵۹	.....	کارهای معلم در کلاس برای قصه‌گویی
۶۰	.....	افسانه‌های جن و پری و معمای هستی
۶۱	.....	افسانه‌های جن و پری شکل بی‌همتا هنر
۶۴	.....	زندگی از دید درون آن (در فایده خیال‌پروری)
۶۵	.....	افسانه‌های جن و پری و اسطوره
۷۷	.....	فصل سوم: نقش اهمیت قصه‌گویی
۷۷	.....	قصه و اهمیت آن
۷۹	.....	نقش قصه در رشد عاطفی ، اجتماعی و شناختی کودک
۸۲	.....	معیارهای مورد توجه قصه‌گو برای انتخاب قصه
۸۳	.....	نکات مورد توجه قصه‌گو در حین قصه‌گویی
۸۵	.....	فصل چهارم: ویژگی‌های قصه در فرایند قصه‌درمانی
۸۵	.....	قصه‌درمانی
۸۶	.....	ویژگی‌های قصه در فرآیند قصه‌درمانی
۸۷	.....	رویه‌های قصه‌درمانی
۹۲	.....	قصه‌گویی به عنوان یک راهبرد درمانی
۹۴	.....	قصه در خانواده‌درمانی
۹۶	.....	قصه‌پردازی در روان‌درمانی کودک
۹۷	.....	قصه‌درمانی به شیوه گروهی
۹۹	.....	قصه در رویکردهای نظری روان‌درمانی

۱۰۰.....	روان تحلیل گری.....
۱۰۱.....	روان شناسی فردی (آدلری).....
۱۰۱.....	شناخت درمانی.....
۱۰۲.....	رفتار درمانی.....
۱۰۵.....	فصل پنجم: کاربرد روانشناختی قصه.....
۱۰۶.....	قصه درمانی کودکان.....
۱۰۷.....	رابطه قصه درمانی و بیماریهای روحی از جمله افسردگی.....
۱۱۳.....	منابع و مآخذ.....
۱۱۳.....	منابع فارسی.....
۱۱۸.....	منابع لاتین.....

پیشگفتار

افراد هنگام بیان داستان توالی و رابطه های معنا دار را کشف می کنند و ثبت وضعیت خود بینش عمیق تری به دست می آورند. در کتابهای مقدس انجیل و قرآن نیز یکی از رویکردهای مهم برای آموزش شیوه های درست زندگی و کشف حقایق استفاده استعاره ها، حکایت ها و قصه های اقوام و مردمان مختلف است. در میان فیلسوفان باستان ، افلاطون اولین اندیشمندی است که بر اهمیت قصه برای کودکان و نوجوانان در کتاب مشهور خود «جمهوریت» تأکید کرده است.

هانس کریستین اندرسن (۱۸۷۵-۱۸۰۵) مفهوم ادبیات کودکان را پایه ریزی کرد و از این دو لقب پدر ادبیات کودکان نام گرفت . متخصصان آموزش و پرورش دو هدف متمایز را بر ای قصه گویی کودکان مطرح کرده اند، هدف نخست کار کرد اطلاعاتی قصه گویی در ارائه بخشی از دانش درباره ی جهان و فرهنگ است و هدف دوم کار کرد انتقالی در آموزش و یاد داده است که شیوه های تفکر و عمل را به افراد می آموزد.

قصه گویی (Storytelling) هنر توصیف یک رویداد یا سری رویدادهایی است حقیقی یا خیالی، به شیوه ای که مخاطب و شنونده را درگیر خود کند. گوش فرا دادن به داستان سبب می شود کودک احساس شادمانی کند و قوه تخیلش را برمی انگیزاند.

قصه گویی هنری است که از گذشته های دور وجود داشته و یکی از اصلی ترین سرگرمی ها، خصوصاً در مراسم و مناسبت ها در میان مردم محسوب می شده است.

قصه گویی بخشی از کودکی همه ما بوده است. در واقع داستان سرائی یکی از قدیمی ترین و موثرترین اشکال آموزش است و انسان ها از این طریق، مفاهیم مهم را به نسل های بعد منتقل می کردند. قصه گویی علاوه بر مزایای آموزشی مزایای اجتماعی نیز داشته است. آنجا که نقل ها و قصه گوینان با بیانی شیرین قصه می گفتند، کودکان و بزرگسالان را دورهم جمع می کردند. قصه گویی به والدین نیز این فرصت را می دهد تا زمان

ارزشمندی را با فرزند خود بگذرانند. البته نحوه این قصه‌گویی نیز برای کودکان مهم است و در جذب کودکان به دنیای رنگارنگ قصه‌ها بی‌تاثیر نیست.

قصه‌گفتن برای کودک به او کمک می‌کند تا دنیای اطرافش را بشناسد و تخیلات قوی و پرورش‌یافته‌ای داشته باشد. بر همین اساس، بسیاری از روان‌شناسان تربیتی اعتقاد دارند آموزش مسائل گوناگون به فرزندان از طریق قصه در رشد روانی و اخلاقی آنها مؤثر است.

قصه‌گویی قدمتی چندین هزاره ساله دارد به طوری که نیاکان ما در روزگاران قدیم نکات آموزشی، آداب و رسوم شأن را در شب‌نشینی‌های خود از طریق قصه‌ها از نسلی به نسلی دیگر منتقل می‌کردند، اما امروزه به دنبال دسترسی بیشتر و راحت‌تر والدین به فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، پخش قصه‌های صوتی برای کودکان، وجود انیمیشن‌های مختلف که قصه‌های گوناگون را روایت می‌کنند و مشغله زیاد والدین، قصه‌گویی برای کودکان نسبت به گذشته کم‌رنگ‌تر شده است.

این در حالی است که اگر والدین نسبت به فواید قصه‌گویی برای کودکان آگاه باشند و بدانند این کار چقدر برای کودکان و حتی خود والدین لذت‌بخش است، شاید این امر را جدی‌تر بگیرند، روان‌شناسان زیادی از جمله جروم برونر (متحول‌کننده روان‌شناختی تربیتی) مهارت قصه‌گویی را یکی از مهارت‌های لازم برای جهت‌دادن به جهان می‌دانند. آنها معتقدند که انسان‌ها به‌شکل غریزی قصه‌گو هستند و زبان را هم برای بیان داستان‌های خود اختراع کرده‌اند.

تأثیر داستان بر کودکان تا حدی است که روان‌شناسان برای درمان انواع اختلال‌های اضطراب، پرخاشگری، بدخوابی، کابوس‌های شبانه، شبادراری و جویدن ناخن از قصه‌درمانی استفاده می‌کنند. در قصه‌درمانی، شخصیت اصلی قصه مشکلاتی شبیه به مشکلات کودک دارد. کودک با او همراه می‌شود و خود را جای او می‌گذارد.

درواقع، داستان خود کودک برای او بیان شده و درنهایت به‌طور غیرمستقیم تغییر و غلبه بر مشکلات به کودک آموزش داده می‌شود. سال‌ها است که قصه‌ها جای پای خود را در روان‌شناسی تربیتی کودک محکم کرده‌اند و نشانه‌های حیرت‌انگیزی در رشد شخصیتی کودکان از خود به‌جا گذاشته‌اند.

شیوه های قصه گوایی و داستان سرایی و به تبع آن نکات قصه گوایی و روایت داستان ها، در طول زمان تغییرات زیادی کرده است؛ به طوری که نگاهی کوتاه به تاریخچه این هنر، گویای این امر است که ابزار قصه گوایی در طول تاریخ چقدر متفاوت بوده است. ابزار داستان گوایی مهم ترین دلیل در متنوع بودن شیوه های قصه گوایی است. تصاویر که پیش تر با نقش بندی بر روی پرده بزرگی که همراه قصه گو به عنوان یک روش قصه گوایی در میان مردم شناخته شده است در نامگذاری این هنر نیز موثر بوده است. در گذشته به قصه گوایی، پرده خوانی گفته می شده و دلیل اصلی آن نیز استفاده از پرده و تصاویر در روش قصه گوایی بوده که تقریباً روشی مرسوم در قصه گوایی ها به شمار می آمده است.

در سالهای اخیر وجود افسردگی در کودکان و نوجوانان نه تنها محرز دانسته شده و یک مشکل فراگیر جهانی به حساب می آید و این افسردگی کودکی اگر راههای پیشگیری از آن را بکار نبریم مشکلات جدی برای سلامت عمومی فرد، خانواده و جامعه به همراه دارد به گونه ای که پژوهشها نشان داده است که شناسایی افسردگی کودکی و نوجوانی می تواند احتمال بیماری های روانی دیگر، ناراحتی های شدید، رفتارهای ناسازگرا و حتی مرگ و میر کودکان و نوجوانان را کاهش می دهد. همین طور عوامل پرخاشگری، ترس، رفتار اجتماعی و نقص توجه که هر کدام آنها اگر راه درست برخورد با آن را نداشتند باشیم. در کودکان باعث مشکل جدی از قبیل رفتارهای پرخاشگرا و ضد اجتماعی و بیش فعالی کودکان و انواع فوبی در کودکان خواهد شد.

بعضی از روانشناسان معتقدند بسیاری از مشکلات در دوران پیش دبستانی جنبه تحولی داشته و خود به خود بر طرف می شود. این گفته در مورد برخی از رفتارهای کودکان صادق است. اما اگر مشکلات رفتاری برای چندین ماه و بدون مشکلات روابط خانوادگی و محیطی ادامه یابد ارجاع به موقع کودک به درمانگر حداقل از عوارض جانبی جلوگیری می کند.

فصل اول

کلیات قصه گویی

قصه گویی

قصه، یکی از بهترین راه های جذب و جلب عواطف رقیق کودکان است و می شود در قالب چهره های داخل داستان و قهرمانان آن، بسیاری از نکات اخلاقی یا تربیتی و تذکرها و نصیحت ها را القا کرد و از راه غیر مستقیم به کودکان آموخت؛ ضمن اینکه آنان نیز از شنیدن قصه لذت وافری خواهند برد.

کودکان با دیدن کسانی که رفتارهای تحسین برانگیز دارند و گوش کردن به حرفهای آنها، از طریق پسخوراند، به ارزش و اعمال و رفتار خود پی برده و درصدد افزایش سازگاری و کارایی خود بر می آیند.

بدین ترتیب، قصه گویی ابزاری مفید و مؤثر به منظور اصلاح رفتار و سازگاری و کنترل هیجانهای کودکان محسوب می شود. کودکانی که والدین با علاقه و پرشور برایشان قصه میخوانند، خواندن را امری لذت بخش خواهند دانست. در حقیقت والدین و معلمان دریافتند که بسیاری از کودکان از مرحله ای در یادگیری خواندن عبور می کنند که خود به علت ترس از توقف بلند خوانی اولیاء از خواندن امتناع می کنند (منچنوا، ۲۰۱۵).

شنیدن قصه هایی که بلند خوانده می شود به کودک درکی از قصه می بخشد. بدین ترتیب او الگوهایی از زبان را یاد گرفته و درک خود را از پی رنگ شخصیت پردازی قصه رشد می دهد، چیزی که در نگارش به او یاری خواهد کرد.

قصه یا داستان به نوشته ای گفته می شود که فکر نویسنده ی آن در قالب حکایتی به خواننده عرضه می شود، خواه داستان جنبه ی تخیلی و غیر واقعی داشته باشد خواه